CAPPADOCIA JOURNAL OF HISTORY AND SOCIAL SCIENCES VOL.10-APRIL-2018
ISSN-2199-353X
Online only at http://www.cahij.com/

FATİH SULTAN MEHMED DEVRİ PRİŞTİNE KAZASI
(Tahrir Defterlerine Göre)

Rahman ŞAHİN *

Özet

Bugün Kosova Devleti'nin başkenti olan Priştine, Osmanlı fethi öncesi Sırpların, Arnavutların ve Vlahların yaşadığı, köylülerin üretmiş oldukları mallarını pazarladıkları bir yerdir. Priştine, Osmanlı Devleti tarafından fethedilmeden önce Vuk Brankoviç'in oğlu Georg Brankoviç tarafından yönetilmekteydi. İlk dönem Osmanlı kaynaklarında Trepçe, Zveçan, Vılçıtrın, Prizren ve Üsküp'ün yanı sıra Priştine'nin de içinde bulunduğu bölge Vılk-ili adıyla anılmıştır. Bu şehirler, 1392 yılında fethedilen Üsküp hariç, Fatih Sultan Mehmed'in 1455 tarihli ikinci Sırbistan seferiyle fethedilmiş ve bu tarihten itibaren başta şehir merkezlerinde olmak üzere iskân ve dolayısıyla da İslamlaşma süreci başlamıştır. Fetihten sonra Vılk-ili'nin tahriri yapılmıştır. Bu tahrir sonucunda "Defter-i Vilayet-i Vılk" başlığı ile bölgenin tahrir defteri hazırlanmıştır. Vılçıtrın sancağına bağlı olan Priştine kazası kadı tarafından yönetilen bir yerleşim birimidir. Bölgenin fethedilmesinden Fatih Sultan Mehmed devrinin sonlarına kadar yapılan tahrirler sonucunda günümüze bölge ile ilgili pek çok bilgi ulaşmıştır. Kayıtlara göre Fatih Sultan Mehmed devrinin sonlarına doğru Priştine; Vılçıtrın sancağına bağlı altı nahiyeden bir tanesi olup, zeametle tasarruf edilen, dokuz mahallesi ve bir pazarı olan şehir merkezidir.

Bu çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan, Vılçıtrın sancağına ait 1455 ve 1477 tarihlerinde tutulmuş olan tahrir defterlerinden edinilen bilgiler doğrultusunda; Priştine kazasının demografik, ekonomik ve askeri özelliklerinden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Priştine, Tahrir Defteri, Vergi, Tımar Sistemi.

PRISHTINE TOWN AT THE TIME OF FATİH SULTAN MEHMED
(According to Cadastral Record Books)

Abstract

Prishtine, currently the capital of Kosovo State, was a marketing point for the villagers where they sell their products to Serbs, Albanians and Vlahs living there. Prishtine was headed by Georg Brankoviç, Vuk Brankoviç's son, before it was conquerred by the Ottoman State. According the initial period Ottoman resources the region including Trepçe, Zveçan, Vılçıtrın, Prizren and Skopje as well as Prishtine was called Vılk province. Except Skopje, which was conquerred in 1392, these cities were conquerred during the second Serbia campaign of Fatih Sultan Mehmed in 1455. And upon this event, a period of population and therefore Islamisation was launched specifically at the city centers. After the conquest, the population registry of Vılk-province was performed. As a result of this, the cadastral record books of the region have been created under the name of "Defter-i Vilayet-i Vılk". The town of Prishtine which was connected to Sanjak of Vılçıtrın, is a residential place headed by the Kadı (Muslim Judge). As a result of population registers conducted after the conquest of region until the end of Fatih Sultan Mehmed era, lots of information has been gathered about the region up-to-now. According to registers, Prishtine was of the six towns connected to Sanjak of Vılçıtrın, with nine quarters and a market place administered in a feudal structure through the end of Fatih Sultan Mehmed era.

* Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, rahmansahin@erciyes.edu.tr. Bu makale Erciyes Üniversitesi tarafından desteklenen SDK-2016-6500 kodlu proje kapsamında üretilmiştir.

The study analyzes the demographical, economic and military aspects of Prishtine town in accordance with the data gathered from the cadastral record books included in the Prime Ministerial Ottoman Archives about the region, arranged between 1455 and 1477.

Keywords: Prishtine, Cadastral Record Books, Tax, Fief System.

Günümüzde Kosova Devleti'nin başkenti konumunda olan Priştine, eski bir yerleşim birimidir. Tarih boyunca Roma İmparatorluğu, Sırp Krallığı gibi birçok devletin egemenliği altına giren Priştine ve civarının Osmanlı Devleti'ne ilhakı Sultan I. Murad zamanında I. Kosova Savaşı neticesinde olmuştur. Ancak savaş sonrasındaki mevcut siyasi gelişmeler ve fetret devrinde meydana gelen olaylar nedeniyle bölgede tam bir hâkimiyet kurulması mümkün olmamıştır.

Fatih Sultan Mehmed İstanbul'un fethinden sonra Sırp meselesine yönelmiş ve bölgedeki maden havzasını ele geçirmek istemişti[1]. Bu fethin planlanmasında Üsküp uç beyi İsa Bey'in de Fatih Sultan Mehmed'e göndermiş olduğu teşvik edici mektuplarını zikretmek gerekir[2]. Priştine'nin de içinde bulunduğu Sırp coğrafyasına bu yönelişin birçok siyasi sebebi olmasının yanı sıra devletin ekonomik durumu da önemli rol oynamıştır. Edirne – Segedin anlaşması sonrasında Novabırda gümüş madenlerinin elden çıkması[3], akabinde İstanbul'un fethi için girişilen hazırlıklar, devleti mali bakımdan oldukça sıkıntıya sokmuştur. Sırp Despot Georg Brankoviç'e sadece babasının mülkü olan Vılk-ili'nin bırakılabileceği söylenerek eski Sırp Prensi Lazar'a ait olan Morova Vadisi'ni terk etmesini istemişti; zira Sultan I. Bayezid Sırp Prensi Lazar'ın kızı Olivera (Maria Despina) ile evlendiğinden Osmanlılar Morova Vadisi üzerinde irsen hak iddia ediyorlardı[4]. Aynı zamanda Sultan II. Murad'ın George Brankoviç'in kızı Maria Sultan ile evlenmiş olması da bu miras hakkını güçlendirdiğinden Fatih Sultan Mehmed bu konuyu gündeme getirmiştir. Bu sebeple Osmanlı Devleti Sırp coğrafyasına 1454, 1455 ve 1459 tarihlerinde üç büyük sefer düzenleyerek içerisinde Priştine'nin de bulunduğu coğrafyanın tamamını fethetmiştir[5]. Bölgenin Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesinden önceki son hâkimi Despot Georg Brankoviç[6] olup egemenliği altındaki toprakların başkenti de Priştine'ydi[7].

1455 yılında kesin bir şekilde Osmanlı egemenliğine giren Priştine ve civarı, Rumeli Beylerbeyliği'ne bağlı Vılçıtrın Sancağı içerisinde yer almaktaydı[8]. Osmanlı klasik çağında Vılçıtrın Sancağı: Vılçıtrın, Priştine, Novabırda ve Belasniçe kazalarından meydana gelmekteydi[9]. Priştine

[1] Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, ed. Halil İnalcık, Donald Quataert, Istanbul: Eren Yayıncılık, 2000. s. 313.
[2] Mehmet İnbaşı, "Makedonya'da Bir Türk Şehri: Üsküp (XV-XVI'ncı Yüzyıllar)", *XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkanlar ve Balkan Tarihi On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi Bildirileri*, İstanbul: Genelkurmay Basımevi, 2012, s. 157.
[3] Nezihi Aykut, "Osmanlı İmparatorluğunda Sikke Tecdidleri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, C. XIII (1987), ss. 269–97. Dipnot 73.
[4] Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300 - 1600)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015, s. 146.
[5] Necdet Öztürk, *Mevlânâ Mehmed Neşrî Cihânnümâ*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013, s. 292.
[6] Halil İnalcık, "Mehmed II", *Kuruluş Dönemi (1302 - 1481) Osmanlı Sultanları*, Istanbul: İSAM Yayınları, 2015, s. 196.
[7] Machiel Kiel, "Priştine", *Diyanet Vakfi İslam Ansiklopedisi*, 2007, C. 34, s. 346.
[8] Sadık Müfit Bilge, "Macaristan'da Osmanlı Hakimeyitinin ve İdari Teşkilatının Kuruluşu Ve Gelişmesi", *OTAM* 11 (2000), s. 57.
[9] Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *167 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937 - 1530) II*, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2004, s. 1.

Osmanlı egemenliğine girdikten sonra zengin gümüş yataklarına sahip Novabırda'ya yakınlığından dolayı kısa sürede ticaret merkezi haline gelmiştir[10].

Osmanlı Devleti bir bölgeyi tamamen kendi egemenliği altına aldıktan sonra, o bölgeden toplayacağı vergi kalemlerini ve miktarını belirlemek için tahrirler yaptırırdı[11]. Bu tahririn yapılması için merkezden bir emin ile birlikte kâtiplerden oluşan bir heyet tayin edilir ve bölgeye gönderilirdi. Tahrir için bölgeye gelen heyet Kadı mübaşeretinde sayım işlemini başlatırdı. Sayım işlemi bittiği zaman bölgede yetişen tarım ürünleri, köylerin hane, mücerred ve bive sayıları, varsa yetişen hayvanlardan alınacak vergiler, değirmenler, kısaca devletin vergi toplayabileceği her şey müsveddelere kaydedilerek merkeze gönderilirdi[12]. Devlet merkezinde bulunan kâtipler tarafından bu müsveddeler temize çekilmek sureti ile başlıca iki çeşit defter meydana getirilmekteydi. Bunlardan ilki ayrıntılı olan Mufassal Tahrir Defterleri, diğeri ise pratik kullanım amaçlı olan İcmal Tahrir Defteri'dir. Mufassal defterlerde Liva, Nahiye ve Köy isimlerinin altında o yerleşim biriminde bulunan kişiler baba isimleri ile birlikte kaydedilmekteydi. Sonrasında orada yetişen tarım ürünleri ve bunlardan alınan vergi miktarları kaydedilmiştir. Söz konusu defterde kırsal kesim için temel birim karye iken şehirlerde ise esas alınan birim mahalleydi. Şehir halkı ikamet ettikleri mahalle başlıklarının altına baba isimleri ile birlikte ve birbiri ile yakınlığı varsa genellikle peş peşe kaydedilmekteydi. Mufassal defterlere şehirde yaşayan halkın meslekleri de yazılırdı. Fakat genellikle Müslüman halkın meslekleri deftere kaydedilirken gayrimüslimlerin meslekleri defterlere kaydedilmemekteydi[13]. Defterlere kaydedilen halk sağlıklı ve hür kişiler olup hasta ve yaşlılar vergiden muaf oldukları için bu özellikleri defterde mutlaka belirtilirdi[14]. İcmal defterler ise daha çok kolay kullanıma hizmet maksatlı oluşturuldukları için Mufassal defterde bulunan kişi adları, vergi kalemleri gibi bilgilerin çoğu bulunmaz, bunların yerine yerleşim birimlerinin adları ve hâsılları ile birlikte o bölge kimin tasarrufunda olduğu kaydedilmekteydi.

Fatih Sultan Mehmed devrinde Rumeli'de 3 tahrir yapılmıştır. Bunlardan ilki 1454-55 yılında, ikincisi 1464-65 yılında, üçüncüsü de 1476'dan sonradır[15]. Dolayısıyla Vılçıtrın Sancağı'na bağlı bir kaza olan Priştine'nin de Fatih Sultan Mehmed dönemine ait üç adet defteri vardır. Bunlardan ilki Başbakanlık Osmanlı Arşivi'inde TT.d. 02 M kodu ile belirtilen mufassal defterdir[16]. 223 varaklık bu defter içerisinde Priştine 287-323 sayfa numaraları arasında yer alır. *Evail-i recebü'l-mürecceb 859 / 17-26 Haziran 1455* tarihini taşıyan defterin Ali b. Yakup tarafından hazırlandığı baş tarafındaki kısa mukaddimesinden anlaşılmaktadır. Defter Vılk-ili'nin 1455 yılındaki fethinin hemen akabinde düzenlenmiştir. Osmanlı fethi öncesi bölgenin son hâkimi olan Georg Brankoviç'in hâkimiyeti altındaki toprakların bir kısmını içerir[17]. Defterin içerdiği bölgeler: Tırgovişte, Klopotnik, Dolçi ve

[10] Hava Selçuk, *Osmanlı İdaresinde Priştine*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2016, s. 11.
[11] Mehmet Öz, "Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler", *Osmanlılarda Bilgi ve İstatistik*, ed. Halil İnalcık, Şevket Pamuk, Ankara: DİE Yayınları, 2000, s. 18.
[12] Halil İnalcık, "Köy, Köylü ve İmparatorluk", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2009, s. 4.
[13] Bu durumun gayrimüslim reayanın meslek sahibi olmadığı anlamına gelmez. Fatih Kanunnamesi' ne göre sanat erbabı gayrimüslim ispençe vergisi verdiği için mesleği ile ilgili başka bir vergi vermezdi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Melek Delilbaşı, Muzaffer Arıkan, *Suret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001, s. XI-XII.
[14] Feridun M. Emecen, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", *Tarih ve Sosyoloji Semineri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990, s. 151.
[15] Nicoara Beldiceanu, *XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Tımar*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Teori Yayınları, 1985. s. 79.
[16] Bundan sonra BOA, TT.d. 02 M şeklinde gösterilecektir.
[17] Hamid Hadzıbegic, Adem Handzic, Eşref Kovacevic, *Oblast Brankovica Opsirni Katastarski Popis iz 1455 Godine II*, Sarejevu: Orijentalni Institut u Sarajevu, 1972. s. VI.

Morova nahiyelerinin bir kısmı ile Priştine, Vılçıtrın, Topolniçe ve Lab nahiyeleridir[18]. Bu mufassal defter kendinden sonraki mufassal defterlerde olmayan bir özelliği ile ön plana çıkmaktadır ki o özellik de tımar tasarruf eden kişilerin savaşa giderken yanında götürmesi gereken teçhizat ve asker sayılarının da kaydedilmiş olmasıdır.

Fatih Sultan Mehmed devri Vılçıtrın Sancağına ait ikinci defter ise yine Başbakanlık Osmanlı Arşivi' inde TT.d. 1048 kodu ile belirtilen mufassal defterdir[19]. *882 / 1477* tarihli bu defter 316 varaktır. Priştine bu defter içerisinde 411-455 sayfa numaralı arasında yer alır. Başı ve sonu eksik olan defterde Priştine, Vılçıtrın, Lab Morova, Topolniçe (Novabırda) ve Gorna Obrafça nahiyeleri ve buralara bağlı köyler zikredilmektedir.

Fatih Sultan Mehmed devrinde Vılçıtrın Sancağı'na ait sonuncu defter ise Başbakanlık Osmanlı Arşivi'inde Maliyeden Müdevver Defterler fonunda bulunan 16 numaralı icmal defterdir[20]. Bu defter ile TT.d. 1048 numaralı mufassal defter karşılaştırıldığında tımar sahiplerinin, köy isim ve hasıllarının aynı olduğu anlaşılmıştır. Bu sebepten MAD.d 16 numaralı defter TT.d. 1048 numaralı mufassal defterin icmalidir. MAD.d 16 icmal defteri mufassalında olmayan bir bilgiyi içermektedir ki o da tımar sahiplerinin tasarruf ettikleri gelir karşılığı sefere götürmesi gereken teçhizat ve asker sayılarının da kaydedilmiş olmasıdır. Bu yönü ile 1455 – 1477 tarihleri arasında tımar sahiplerinin tasarrufunda bulunan tımar gelirleri ve karşılığında sefere götürmekle yükümlü oldukları teçhizat ve asker sayıları arasında bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlamaktadır[21].

1455 tarihli deftere göre Priştine' de yirmi iki adet tımar vardır. Bunlardan üçü mahlül, iki tanesi de Novabırda ve Priştine kadılarına aittir. XV. yüzyılda nadiren de olsa kadıların tımar tasarruf ettiği bilinmektedir[22]. Priştine kadısı tasarruf ettiği 10238 akçelik tımarı karşılığında sefer için 1 bürüme zırh, 3 cebeli, 1 oğlan ve 1 çadır göndermekle yükümlüdür[23]. Novabırda kadısı ise 8927 akçelik tımar tasarruf etmektedir[24] ve sefer için yükümlülüğü deftere şu şekilde kaydedilmiştir: *Kendi bürüme, cebeli üç, çadır bir*. Bu son kayıttan Novabırda kadısının seferle yükümlü olduğu anlaşılsa da seferlere katılıp katılmadığı teyit edilememiştir.

---

[18] Eldeki mevcut bilgilerle ismi geçen nahiyelerin tamamının mı yoksa bir kısmının mı deftere kaydedildiğini tespit etmek oldukça zordur. Bu sebepten yapılan değerlendirmeler eldeki mevcut defterlerin kapsamı ile sınırlıdır.

[19] Bundan sonra BOA, TT.d. 1048 şeklinde gösterilecektir.

[20] Bundan sonra BOA, MAD.d 16 şeklinde gösterilecektir. Yukarda gösterilen defterler haricinde Başbakanlık Osmanlı Arşiv kataloglarında "*Fatih Devrine Ait"* şeklinde tarihlendirilen TT.d. 09 numaralı mufassal tahrir defteri yapılan incelemeler sonucu Fatih Sultan Mehmed devrine ait olmadığı anlaşılmıştır. Söz konusu bu defter bir bütünün parçası olup diğer parçaları ise yine Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan TT.d 11 ve TT.d 1057 numaralı defterlerdir. Fatih Sultan Mehmed devri defterlerine özellik olarak çok benzediği için bu devre ait zannedilen TT.d. 09 numaralı defter Sultan II. Bayezid devrine ait olup 1485 tarihlidir. Bu sebepten bahsi geçen defter bu çalışma içerisinde yer almamıştır.

[21] Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Fatih Sultan Mehmed devri Vılçıtrın Sancağına ait TT.d. 1081-1 kodlu bir defter daha vardır. Fakat bu defter MAD.d 16 numaralı defterin bir sureti olduğu için burada değerlendirmeye alınmamıştır.

[22] Halil İnalcık, *Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, II. Baskı Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987. s. 19,38,70,89,106; Beldiceanu, *XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Tımar*. s. 36.

[23] BOA, TT.d 02 M, s. 244.

[24] BOA, TT.d 02 M, s. 247.

Tablo 1: 1455 Tarihinde Priştine'de bulunan tımar sahipleri ve yükümlülükleri.

Sayı	Tımar Sahibi	Kendü Bürüme [25]	Cebeli [26]	Çadır	Tenktûr [27]	Oğlan	Hasıl
1	Mahlûl	-	1	-	-	-	1155
2	Hacı Yusuf	1	1	-	1	-	1375
3	Mahlûl	-	1	-	-	1	1940
4	Mahlûl	1	1	-	1	-	3170
5	Tanrıvermiş	1	1	-	1	1	3648
6	Mehemmed Azap	1	1	-	1	1	4221
7	Mustafa veled-i Hacı Ömer	1	1	-	1	1	4536
8	Mehemmed veled-i Uzun Balaban	1	2	1	-	-	5226
9	Hacı veled-i Yağmur	1	-	-	1	1	5331
10	Ali damadı Uğurlu	1	2	1	-	-	5802
11	Topçu Bgoslav	1	2	1	-	-	6288
12	İlbeği	1	2	1	-	1	7220
13	Timurtaş	1	3	1	-	-	7984
14	Mustafa	**1**	**3**	**1**	**-**	**-**	8207
15	Hızır veled-i Hacı	1	3	1	-	-	8240
16	Novabırda Kadısı	1	3	1	-	-	8927
17	Murad	1	3	1	-	-	8984
18	Hisarbeği Germiyani	1	3	1	-	-	9499
19	Hamza veled-i Demirci Abdi	1	3	1	-	-	10010
20	Hüseyin Şahinci	1	3	1	-	1	10232
21	Priştine Kadısı	1[28]	3	1	-	1	10238
22	Kasım veled-i Balaban	1	3	1	-	1	10749
Toplam		**20**	**45**	**14**	**6**	**9**	**142982**

Tabloda görüldüğü üzere 1455 tarihinde Priştine'de toplamda 142982 akçelik tımar tasarruf edilmektedir. Tımar tasarruf edenlerin tamamına yakını Müslüman ismi taşımaktadır, fakat bir tanesi gayrimüslimdir. "*Topçu Bgoslav*" şeklinde kayıtlı olup tımarı 6288 akçeliktir. Bu gelir karşılığında sefere kendi bürüme zırh ile katılırken yanında da iki cebeli ve bir çadır getirmekle yükümlüdür. Tımarlar arasında biri 10749, diğeri 4221 akçelik iki tımar sırası ile Kasım veled-i Balaban ve Azap Mehmed tarafından tasarruf edilmektedir. Bu tımarların başına düşülen "*İsa Bey tezkiresiyle yer"* şeklindeki kayıttan Üsküp merkezli uç beyi İsa Bey' in defterin tutulduğu tarih olan 1455 de önemli

[25] Örme zırh.
[26] Tam teçhizatlı asker.
[27] Küçük sipahi çadırı. Küçük çadır diye bilinen Tenktûr 'ün tek kişilik uyku tulumu olma ihtimali de vardır. Bkz. Feridun M. Emecen, "Defter-i Köhne: Pirlepe-Kırçova Kesiminin En Eski Timar Defteri (1445-1455)", *Osmanlı Araştırmaları*, C. 43 (2014), ss. 341–474. s. 350.
[28] Priştine kadısının yükümlülükleri deftere kaydedilirken diğer tımarlarda "kendi bürüme" şeklinde kaydedilen yükümlülük burada sadece "bürüme 1" şeklinde kaydedilmiştir.

bir bey olduğunu da göstermektedir[29]. Priştine' den seferlere 19 sipahi katılırken[30] yanlarında 45 cebeli, 14 çadır, 6 tenktûr ve 9 adet oğlan adı altında yardımcı/hizmetçi gitmektedir. Tımarlılar arasında en az geliri olan mahlûl bir tımardan sonra 1375 akçe ile *Hacı Yusuf,* en yüksek gelirli ise 10749 akçe ile *Kazım veled-i Balaban*dır ki yukarda açıklandığı üzere İsa bey tezkiresi ile bu tımarı elinde bulundurmaktadır. Geliri 1000 ile 5000 arasında olan tımar sahipleri sefere kendileri mutlaka bürüme zırh ve yanlarında bir cebeli ile katılırken, genelde bir tenktûr ve bir yardımcı/hizmetçi de getirmekle yükümlüydüler. Geliri 5000 ile 7500 akçe arasında olan tımar sahipleri sefere kendileri mutlaka bürüme zırh ve yanlarında iki cebeli ile katılırken tenktûr ve yardımcı/hizmetçi yerine artık çadır getirmekle yükümlü olmuşlardır. Geliri 7500 ile 10.000 akçe olanlar bir alt kademedeki sipahilerin yükümlülüklerine ek olarak yanlarında getirmekle yükümlü oldukları cebeli sayısı bir artmıştır. Son olarak geliri 10.000 ve üzeri olan tımar sahipleri de kendileri bürüme zırh ile ve yanlarından üç cebeli, bir çadır ve bir yardımcı/hizmetçi getirmekle yükümlüdürler.

Tablo 2: 1477 Tarihinde Priştine'de bulunan tımar sahipleri ve yükümlülükleri[31].

Sayı	Tımar Sahibi	Kendü Bürüme	Cebeli	Çadır	Tenktûr	Gulam	Hasıl
1	Mehmed veled-i Memik	1	-	-	-	1	2051
2	Ali veled-i Uğurlu	1	1	-	1	-	2845
3	Hasan veled-i Abdullah	1	1	-	1	-	3084
4	Hızır veled-i Musa	1	1	-	1	-	3117
5	Durgul ve Yenişehirli İsa	1	1	-	1	-	3558
6	Arnavud Yusuf	1	1	-	1	-	3728
7	Mevlana Muhiddin Kadı-ı Priştine	-	-	-	-	-	4696
8	İlyas veled-i Hızır	1	1	-	1	1	4777
9	Niğbolulu Hızır	1	1	-	1	1	5365
10	Katip Karagöz ve Yusuf veled-i o	1	2	-	1	-	5730
11	Yeniçeri Evrenos	1	2	-	1	1	7528
12	Murad veled-i Yeleksiz	1	2	-	1	1	7632
13	Mehmed ve Mustafa	2	2	-	1	1	7787
14	Mehmed ve Oruç	1	3	-	1	3	7892
15	Yaramış veled-i Pir Hasan	1	3	1	-	-	9143
16	Kasım veled-i Topçu Balaban	1	3	1	-	-	9309
17	Kılıçarslan ve Bataklı Ali	2	13	2	2	-	51597
	TOPLAM	**18**[32]	**37**	**4**	**14**	**9**	**139839**

[29] Beylerbeyleri' nin merkeze danışmaksızın kendi tezkireleri ile tımar verdikleri ve bu tarihte uç beylerinin de beylerbeyi kadar nüfuzlu kişiler olduğu bilinmektedir. Fakat söz konusu olan on bin akçelik tımarın İsa Bey tezkiresi ile verilmesi sıra dışı bir durumdur. İsa Bey ve Üsküp için bkz. Mehmet İnbaşı, *Osmanlı İdaresinde Üsküb Kazası (1455-1569)*, Atatürk Üniversitesi, 1995.

[30] Priştine kadısının sefer yükümlülüğü olmadığı için sayı 19 olarak verilmiştir.

[31] BOA. MAD.d. 16, s.39a - 42b.

[32] Beşinci, onuncu ve on dördüncü sırada bulunan tımarları tasarruf edenler seferlere nöbetleşe katılmaktadırlar.

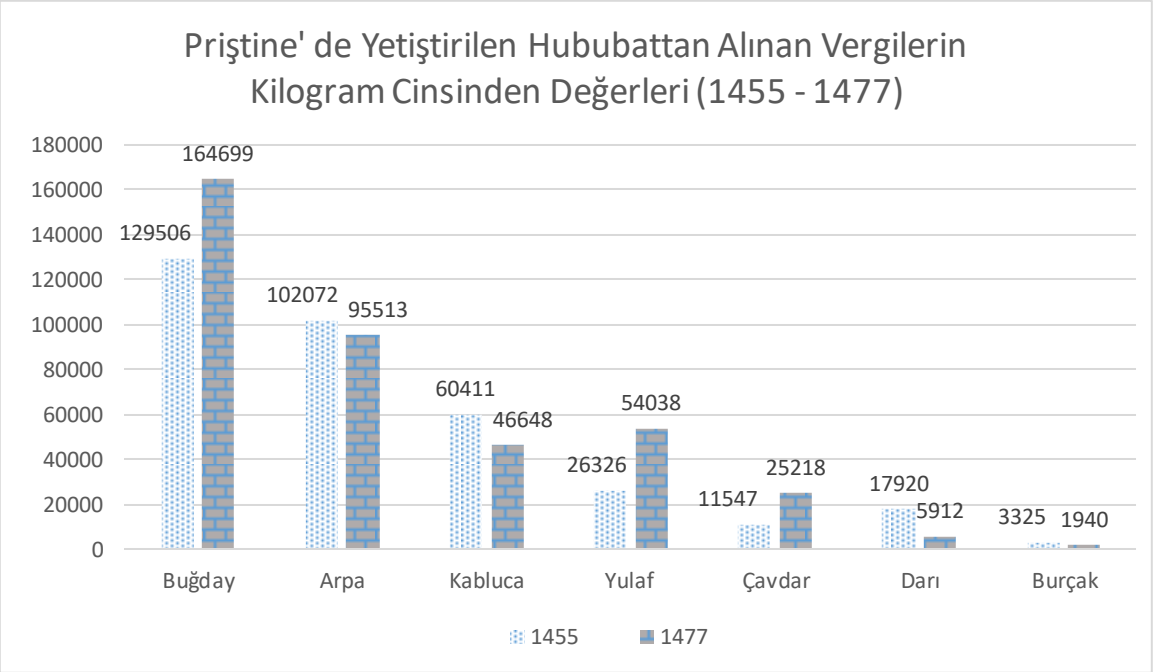
Tabloda ki veriler dikkate alındığında 1477 tarihinde Priştine' de toplamda 139839 akçelik tımar tasarruf edilmektedir. Priştine'den seferlere 15 sipahi ve 2 zaim katılırken yanlarında 37 cebeli, 4 çadır, 14 tenktûr ve 9 adet gulam gitmektedir. Tımarlılar arasında en az geliri olan 2051 akçe ile *Mehmed veled-i Memik*, en yüksek gelirli ise 9309 akçe ile *Kazım veled-i Topçu Balaban*dır. Geliri 2000 ile 5000 arasında olan tımar sahipleri sefere kendileri mutlaka bürüme zırh ve yanlarında bir cebeli ve bir tenktûr ile katılırken, bazen bunlara ek olarak bir yardımcı/hizmetçi de getirmekle yükümlüydüler. Geliri 5700 ile 7700 arasında olan tımar sahipleri sefere kendileri mutlaka bürüme zırh ile ve yanlarında iki cebeli, bir tenktûr ve bir yardımcı/hizmetçi getirmekle yükümlü olmuşlardır. Geliri 7800 ile 9500 arasında olanlar bir alt kademedeki sipahilerin yükümlülüklerine ek olarak yanlarında getirmekle yükümlü oldukları cebeli sayısı bir artmış, tenktûr ve gulam yerini çadıra bırakmıştır. Yalnızca Mehmed veled-i Oruç tımarı bu son kategoriye girmesine rağmen çadır yerine bir tektür ve üç adet gulam getirmekle yükümlü tutulmuştur. Son olarak geliri 51597 olan zeamet sahipleri Kılıçaslan ve Bataklı Ali kendileri bürümeli olarak ve yanlarından 13 cebeli, 2 çadır ve 2 tenktûr ile paşa sancağına eşmekle yükümlü tutulmuşlardır[33].

	1455	**1477**
Tımar Sayısı	22	17
Kendi Bürüme	20	18
Cebeli	45	37
Çadır	14	4
Tenktûr	6	14
Gulam/Oğlan	9	9
Bölgeden Alınan Toplam Vergi	142982	139839

Sefere götürülmesi gereken cebeli sayısı 1455 tarihli deftere göre 45 iken bu sayı 1477 tarihli defterde[34] 37'ye düşmüştür. Sipahilerin beraberlerinde getirmesi gereken çadır sayısı ilk defterde 14 iken ikinci defterde bu sayı 4'tür. İlk ve ikinci deftere göre çadır sayısında azalma görülürken küçük çadır niteliğinde olan tenktûr da ise bu durum tam tersi olmuş ve sayı 6'dan 14'e yükselmiştir. Gulam sayıları ise her iki defterde 9'da kalmıştır. Bu veriler dikkate alındığında sefer için bölgeden talep edilen asker ve teçhizatta 1455 yılından 1477 yılana kadar bir düşüş gözlenmektedir. Bu durum her iki defterde de yer alan *Kasım veled-i Topçu Balaban*[35] *ve Priştine Kadısı*[36] tımarları için de geçerlidir. Kasım veled-i Balaban ilk defterde 10749 akçelik tımar tasarrufu karşılığında kendi bürüme zırh ile savaşa katılmakla yükümlüyken ayrıca yanında da üç cebeli, bir çadır ve bir gulam getirmek zorundadır; aynı kişinin tımarı 1477 tarihli defterlerde 9309 akçeye düşmüştür. Yükümlülükleri ise diğer defterde kayıtlı yükümlülükleriyle aynı olup sadece yanında gulam getirmesi istenmemiştir. Bu iki kayıt arasındaki 1440 akçelik fark bir adet gulama karşılık gelmektedir. Her iki defterde de geçen bir diğer tımar ise Priştine kadısına verilen tımardır. İlk defterde 10238 akçe tasarruf eden Priştine Kadısı sefere kendi yerine 1 bürüme zırhlı asker yanında 3 cebeli, 1 çadır ve 1 gulam göndermekle yükümlü tutulurken; ikinci defterdeki kayda göre 4696 akçelik geliri karşılığı sefer için herhangi bir yükümlülüğü yoktur. 1455 tarihli defterde Priştine, köyler dâhil, 1375 hane, 154 mücerred ve 58 biveden ibaret olup tımar sahipleri hariç tamamı gayrimüslimdir. 1477 tarihinde ise hane sayısı 1231, mücerred 240, bive 121 olarak hesaplanmıştır.

[33] BOA, MAD.d 16, s. 39-a.
[34] BOA, MAD.d, 16, s.39a - 42b.
[35] BOA, TT.d 02 M, s. 307; BAO, TT.d 1048, s. 439; BOA, MAD.d 16, s. 41-b.
[36] BOA, TT.d 02 M, s. 294; BAO, TT.d 1048, s. 438; BOA, MAD.d 16, s. 41-b.

Bölgede yetiştirilen tarım ürünleri ise: Buğday, arpa, kabluca, yulaf, çavdar, darı, burçak ve mercimektir. Ayrıca sanayi bitkisi olarak ketenin yanı sıra üzüm de yetiştirilmekteydi. Az miktarda da olsa soğan, sarımsak, mercimek ve bakla üretiminin olduğu da görülmektedir. Ayrıca bölgede arı ve domuz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Osmanlı Devleti Fatih Sultan Mehmed döneminde bu bölgede yetişen hububattan alacağı vergi için hububatın temel ölçü birimini lukna[37], üzüm şırasının ölçü birimini ise çeber[38] olarak belirlemiştir.

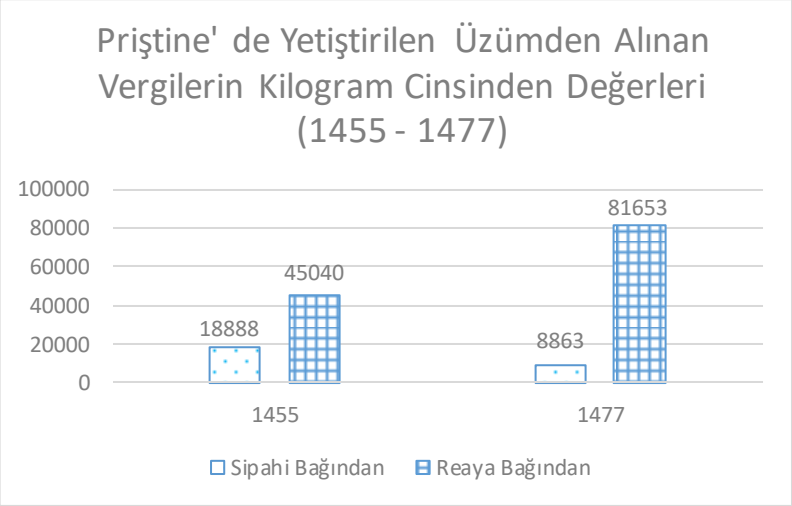
Yukardaki grafik incelendiğinde Priştine'de hububat üretiminde 1455'den 1477'ye genel bir artış gözlemlenmiştir. Bu artış en çok buğdayda olmuştur. Vergi olarak alınan buğday 1455 yılında 129.506 kg iken bu rakam 1477 yılına kadar 35.193 kg artarak 164.699 kg'a ulaşmıştır. Arpa, kabluca, darı ve burçak üretiminde azalmalar görülmesine rağmen yulaf ve çavdar üretiminde iki katından daha fazla bir artış görülmüştür. Her iki defterin kayıtları karşılaştırıldığında bölgede yetiştirilen tarım ürünleri çeşidinde bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Buğday, arpa, kabluca, yulaf, çavdar, darı, burçak, bakla ve mercimeğin yanı sıra şarap hammaddesi olan üzüm ve sanayi bitkisi olarak yetiştirilen keten de aynen devam etmiştir. 1477 tarihli mufassal defterde 1455 tarihli mufassal defterden farklı olarak lukna veya çeber cinsinden alınan vergi miktarlarının baha cinsinden değerleri

[37] Sırp coğrafyasının yerli bir tahıl ölçü birimi olup 1 Lukna 4 Edirne kilesine veya 92.372 kg'a eşittir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeki Arıkan, "Tahrir Defterlerinde Geçen Deyimler", *Osmanlı Araştırmaları*, C. XVI (1996), ss. 1–13. s. 9 ; Walther Hinz, *İslâm'da Ölçü Sistemleri*, çev. Sevim Acar, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990.; İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. s. 445; Ünal Taşkın, *Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri*, Fırat Üniversiyesi, 2005. s. 68.

[38] Çoğunlukla Balkanlarda, bazen de Anadolu'da kullanılan sıvı ölçü birimidir. Zamana ve mekâna göre değişiklikler arz eden çeber için Geza David 42,42 ve 56,56 litrelik iki farklı değer vermektedir. Fakat Vılçıtrın Sancağı Kanunnamesinde bulunan *" ...bu yerin hımlı İstanbul kilesiyle altı kile vaz' olunmuştur..."*, "*...iki çeber bir hıml olur...*" şeklindeki kayıtlardan Vılçıtrın Sancağı için 1 çeber = 3 İstanbul kilesine karşılık gelmektedir. Merhum Halil İnalcık 1 İstanbul kilesini 1500 yılı için 24,215 kg olarak hesaplamıştır Bkz İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. s. 444. Tüm bu hesaplamalar sonunda Vılçıtrın Sancağında 1 çeber = 72,645 kg olması gerekmektedir.

kaydedilmiştir[39]. Priştine bölgesinde 1 lukna (92,372 kg) buğday 15 akçe, arpa, kabluca ve darı 10 akçe, yulaf 8 akçe, mercimek ve bakla 15 akçedir. Priştine'de yetişen hububat yine bölgede bulunan değirmenlerde öğütülmektedir. Vılçıtrın Sancağı Kanunnamesinde[40] *" ... ve değirmen olan yerlerde yıl yürürse otuz akçe, altı ay yürürse on beş akçe alınır..."* şeklindeki kayıttan bu bölgede bulunan değirmenlerden bir yıl çalışırsa 30 akçe, altı ay çalışırsa 15 akçe vergi alındığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda defterdeki kayıtlar incelendiğinde 1455 yılında Priştine'deki 23 değirmenin 4 tanesi altı ay, 19'u bir yıl boyunca çalışmaktaydı. 1477 yılına gelindiğinde ise 28 değirmenden 13'ü altı ay, 15 tanesi bir yıl boyunca çalışmaktaydı. Bölge halkı tarafından işletilen bu değirmenlerin yanı sıra sipahilerin tasarrufunda olan değirmenler de vardır. Sipahilere *"hassa"* olarak verilen bu değirmenler 1455 yılında 4 tane iken, 1477 yılında bu sayı 5'e yükselmiştir. Sipahilere "hassa" olarak değirmenin dışında bağ, zemin, çayır ve ağaçların verildiği de görülmektedir. Elde edilen verilere göre 15 köyde toplam 48 parça *hassa zemin* ve 29 köyde 36 parça *hassa çayır* sipahilere aittir. Ayrıca 7 tanesi kiraz ağacı olmak üzere[41] toplamda 10 ağaç da sipahiye hassa olarak verilmiştir.

Priştine'den toplanan vergi kalemlerinden birisi de bağ öşrüdür. Fethedilen coğrafyanın hemen tamamının gayrimüslim olması ve üzümün yaygın olarak yetiştirilmesi *"bağ öşrü"* adı altında vergi toplanmasına sebep olmuştur. 1477 yılında Priştine'de 1 çeber (72,645 kg) üzüm şırası yirmi akçe olup toplamda 1246 çeber üzüm şırasından 22880 akçelik vergi alınmıştır.

Defterlerdeki kayıtlar incelendiğinde 1455 yılında Priştine'de sipahi bağından vergi olarak 18.888 kg üzüm şırası alınırken, reaya bağından 45.040 kg alınmaktaydı. Hububat üretiminde olduğu gibi üzüm yetiştiriciliğinde de bir artış olmuş ve 1477 yılında sipahi bağından 8863 kg, reaya elindeki bağlardan 81.653 kg üzüm şırası alınmıştır. 1455 yılında üzüm üretiminin üzümün % 30'u sipahi, % 70'i reaya bağında yapılmakta iken 1477 yılında üretimin %10'u sipahi, % 90'ı reaya bağında gerçekleşmiştir. Tüm bu veriler dikkatle incelendiğinde Priştine'de 1455 yılında toplamda 63.928 kg üzüm şırası vergi olarak toplanırken bu rakam 1477 yılında yaklaşık %50 artarak 90.519 kg'a yükselmiştir. Ayrıca üzüm üretim oranının reaya bağları lehine bir değişiklik gösterdiği de açıktır.

[39] 1455 tarihli defterde vergi olarak toplanan hububat ve üzüm şırasının baha cinsinden değerleri verilmemesine rağmen yapılan karşılaştırmalar sonucu bu değerlerin 1477 tarihli defterde ki değerlerle büyük oranda benzerlik gösterdiği saptanmıştır.
[40] Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *167 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937 - 1530) II*. s. 315-316.
[41] BOA, TT.d. 1048, s. 445.

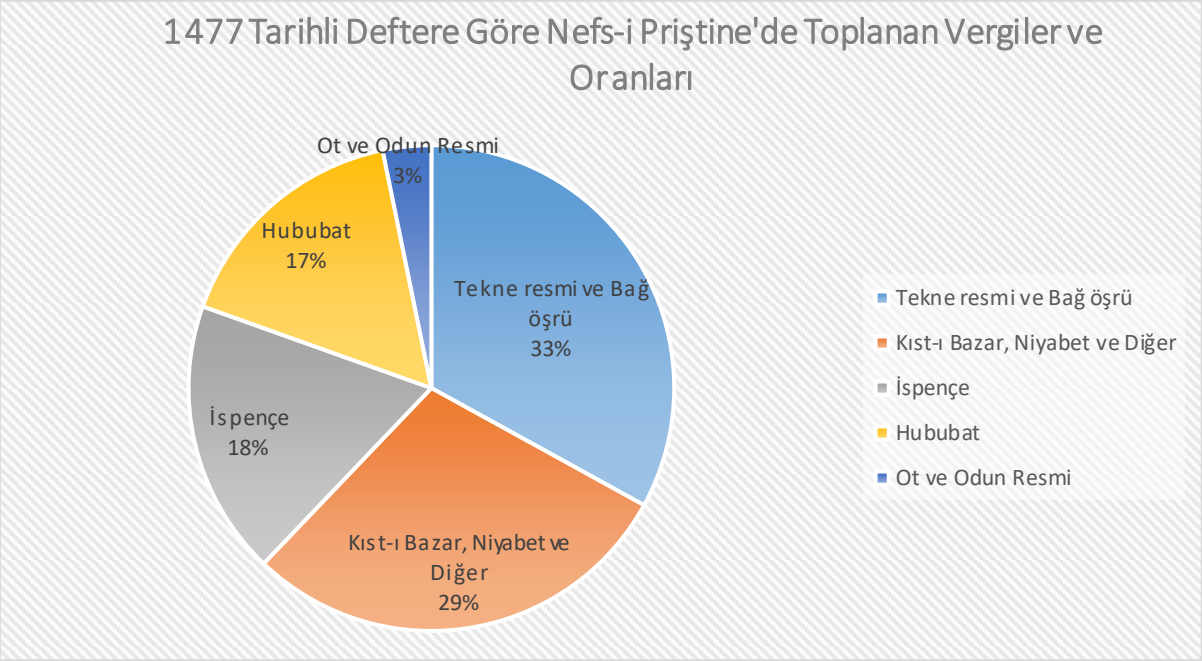
Osmanlı fethinin hemen akabinde tutulan kayıtlar bize fetih öncesi durumu fetih sonrası ile karşılaştırma fırsatı vermektedir. Bu bağlamda Priştine fethedildiği tarihten sonra gerek hububat üretimi olsun gerekse bağcılık faaliyetleri olsun zirai alanda önemli bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmenin sebeplerini Priştine'nin Osmanlı Devleti tarafından fethinden sonra artan asayiş ve refahında aramak gerekir.

Deftere kayıtlı reayanın tamamı gayrimüslim olduğu için bölgede ayrıca ispençe vergisi de toplanmaktaydı. *Hane* ve *Mücerredler* 25 akçe, *Biveler* 6 akçe ödemekteydi. Defterlerde kayıtlı diğer vergi kalemleri ise; *Öşr-i Keten, Öşr-i Kovan, Resm-i Hınzır, Öşr-i Bostan, Öşr-i Meyve, Resm-i Tekne, Resm-i Odun, Resm-i Giyah, Resm-i Fuçı* ve *Resm-i Kömür*'dür. 1455 tarihli defterde vergi kalemleri arasında olmayıp da 1477 tarihli defterde tespit edilen vergi kalemleri vardır. Bunlar; *Resm-i Tekne, Resm-i Odun ve Resm-i Giyah*'dır. Sayılan vergi kalemlerinden ilki hariç diğer ikisi Kanuni Sultan Süleyman devrinde tutulmuş bölgeye ait mufassal tahrir defterlerinde bulunan Vılçıtrın kanunnamelerinde geçmektedir[42]. Adı geçen defterlerde bulunan kanunnamelerde "*…her müzevvecden ikişer akçe resm-i odun ve beşer akçe resm-i otluk alınır…"* şeklindeki kayıttan hane başı 2 akçe odun için, 5 akçe ot için vergi toplandığı anlaşılmaktadır. 1455 tarihinde bölgede bulunan köylerden 16'sından kovan resmi alınmakta iken 1477 de bu rakam 39'a yükselmiştir. Bu veriler bize Priştine'de bal üretiminin artış göstererek hemen her köyde yapıldığını göstermektedir.

Fethin ardından yirmi iki yıl geçtikten sonra hazırlanmış olan Vılçıtrın Sancağına ait ikinci defterde Priştine[43] kaydedilirken daha önceki defterden farklı olarak şehir merkezine ait bilgiler vardır[44]. Buna göre Priştine şehir merkezi zeamet olarak tasarruf edilmekteydi. Medrepolid, Kuçanoko, Puyasar, Putoçiste, İştitar, Virlaçko, Küsrik ve Lukar mahallesinin yanı sıra henüz mahalle haline gelmeyip hala cemaat olarak bulunan 5 hane Latin cemaati de defterde kayıtlıdır. 1477 tarihli deftere göre Priştine şehir merkezinde *Botoç Bgorodic Viluşer* isminde 1 haneden ibaret bir de manastır bulunmaktaydı. Bu tarihte tutulan defterde[45] 8 mahalle, 1 cemaat ve 1 manastırdan oluşan Priştine şehrinde nüfus 329 hane, 33 mücerred, 64 bive olarak kaydedilmiştir. Fakat yapılan hesaplamalara göre 1477'de Priştine şehri 290 hane, 64 mücerred ve 64 bive'den meydana gelmekteydi. İlk hesaplamada 31 mücerredin hane olarak kaydedildiği tespit edilmiştir. Bundan dolayı ilk hesaplamada hane sayısı ikinci hesaplamaya göre yüksektir.

Nefs-i Priştine[46] başlığı altında kaydedilen bu 8 mahallenin tamamı gayrimüslim olup toplanan vergi miktarı 51.597 akçedir. Bu zeameti müşterek tasarruf eden Zaim Kılıçarslan ve Bataklı Ali sefere kendileri bürüme zırh ile katılıp yanlarında da 13 cebeli, 2 çadır, 2 tenktûr götürmekle yükümlüdürler.

[42] BOA, TT.d 133, s. 1-10; BOA, TT.d 234, s. 1-14; Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *167 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937 - 1530) II*. s. 315-318.
[43] BOA, TT.d. 1048, s. 411-455.
[44] 1455 tarihli TT.d 02 M'de Priştine şehir merkezi belirtilmemiştir.
[45] BOA, TT.d. 1048, s. 417; BOA, MAD.d 16, s. 39-a.
[46] BOA, TT.d. 1048, s.411.

Görüldüğü üzere şehir merkezinden toplanan vergilerin % 50'si hububat ve üzüm yetiştiriciliğinden meydana gelmektedir. Bu da şehirli reayanın bir kısmının tarımla ilgilendiğini göstermektedir. Kıst-ı Bazar, Niyabet, Gerdek Zükûr, Öşr-i Bostan, Öşr-i Meyve, Öşr-i Keten, Resm-i Hınzır ve Asiyab-ı Reaya'dan 15.000 akçe vergi alınmaktaydı ve bu rakam % 29 luk bir oranla önemli bir yer tutmaktaydı. Fatih Sultan Mehmed devri tahrir defterlerinde Priştine şehir merkezinde meslek kollarına dair hiçbir kayıt yoktur.

Priştine şehir merkezinde Fatih Sultan Mehmed devri tahrir defterlerinde kaydına rastlanmayan, fakat o tarihlerde varlığı bilinen, günümüzde de hala ayakta olan, iki cami bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Sultan Murad Camii, Küçük Fatih Camii veya Çarşı Camii olarak bilinen camidir. Bu caminin 1389 Kosova Savaşı sonrası temelleri atılmış fakat sonrasında gelişen olaylar neticesinde tamamlanamamıştır. İnşaatına Sultan II. Murad zamanında da devam edilmiş, fakat tamamlanması Fatih Sultan Mehmed'in 1455 tarihli II. Sırbistan seferinden sonra olmuştur[47]. Kubbeli ve tek minareli olan bu caminin duvarında iki adet kitabesi vardır. İlk kitabesinde caminin Fatih Sultan Mehmed zamanında tamamlandığı açık bir şekilde yazmaktadır. Caminin ikinci kitabesinde Sultan II. Abdulhamid zamanında onarılıp tamir edildiği belirtilmektedir[48]. Fatih Sultan Mehmed zamanında Priştine'de inşa edilen ikinci cami ise Fatih Sultan Mehmed (Büyük) Camii'dir. Günümüzde Priştine şehir merkezinde saat kulesi yanında olan bu cami kubbeli ve tek minarelidir. 1461-62 tarihinde bir külliye içerisinde inşa edilen caminin inşa kitabesi olmayıp duvarında sadece tamir kitabesi vardır. Kitabeye göre cami Sultan IV. Mehmed tarafından 1683 tarihinde tamir ettirilmiştir[49]. Fatih Sultan Mehmed devrine ait mevcut üç tahrir defterinde tımar sahibi sipahiler ve kadılar dışında Priştine'de Müslüman nüfus kaydedilmemesine rağmen 200 metre arayla iki büyük caminin olması ilginç bir durumdur. Fatih Sultan Mehmed döneminde bu iki büyük caminin yan yana yaptırılması bölgenin Türk-İslam beldesi haline getirilmeye çalışıldığının bir göstergesidir.

[47] Ekrem Hakkı Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri III (Yugoslavya)*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2000. s. 157.
[48] Neval Konuk, Mehmet Zeki İbrahimgil, *Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2006. s. 493.
[49] Konuk, İbrahimgil, *Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri I*. s. 410.

Sonuç

Fatih Sultan Mehmed tarafından 1455 yılında fethedilen Vılk-ili toprakları içerisinde bulunan Priştine aradan geçen yirmi iki yıllık süreçte askeri, ekonomik ve demografik yönden çeşitli gelişmeler göstermiştir. Osmanlı fethinin hemen akabinde tutulan kayıtların günümüze kadar ulaşması bize fetih öncesini fetih sonrasıyla karşılaştırma fırsatı vermektedir. Bu bağlamda bölge fethedildiği tarihten itibaren gerek hububat üretimi olsun gerekse bağcılık faaliyetleri olsun zirai alanda bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmenin sebeplerini Priştine'nin Osmanlı hâkimiyetinde kavuştuğu asayiş ve refahında aramak gerekir. Toprakları, şehir merkezi hariç, sipahilere tımar olarak dağıtılan Priştine'nin nüfusu hemen hemen aynı olmasına rağmen sipahilerin sefer yükümlülükleri Fatih Sultan Mehmed devri sonlarına doğru az da olsa hafifletilmiştir.

XVI. Asrın ilk yarısına gelindiğinde Priştine 121 Müslüman, 6187 gayrimüslim haneden oluşan bir kaza merkezi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin XVII. asrın son çeyreğinde batıda girişmiş olduğu uzun soluklu savaşlarla birlikte Priştine ve civarı bir ara (1688-1689) Avusturya ordusu tarafından istila edilse de kısa bir süre sonra (1690) tekrar Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilmiştir. Ruslarla yapılan 93 harbi öncesinde oluşturulan Kosova Vilayetine dâhil edilen Priştine, savaş sonrası kurulan Bulgaristan'a Kosova Vilayetinin terk edilmesi ile bir kez daha elden çıkmıştır. Berlin Anlaşması sonrasında Kosova Vilayeti yeniden kurulmuş ve merkezi Priştine olmuştur. Priştine ve civarının son kez ve nihai olarak Osmanlı egemenliğinden çıkması 1912 yılında, Balkan Savaşlarında, Sırp ordusunun Priştine'ye girmesiyle olmuştur. Priştine günümüzde Kosova Cumhuriyeti'nin başkenti olup %97'si Müslüman olan bir şehirdir.

ISSN-2199-353X
Online only at http://www.cahij.com/

Ek 1: 1455 Tarihli Deftere Göre Priştine Kazası Köyleri

Bana	Halde	Lepne	Sibovaç
Batuş	Hinçik	Liboçi	Suhodol
Brayaçi	Hlapye	Livadya	Suşiçe
Brokovaç	Humoştice	Malo Kuruşevaç	Trestene
Divyak	İskulanova	Mutocani	Uğrine
Dobridubko	İslova	Nakaradar	Ulyar
Dolna Obreniç	İsmoluş	Palçiç	Voynofça Hisse
Dolna Rusiçe	Klobudariçean	Petruştic	Yasenovik
Dolova	Knajerika	Pomozadin	Yovanistoçi
Gorna Obrinç	Kolçe	Raykofça	Zoraniçe
Gorna Rusic	Kraçeva	Rusinofça	
Halas	Kraçiç	Sedlar	

Ek 2: 1477 Tarihli Deftere Göre Priştine Mahalleleri ve Köyleri

Cemaat-i Latinler	Domoştic	Kraçova	Sedlar
İştitar Mahallesi	Dragosaliç	Kratişte	Sibovaç
Kuçanoko Mahallesi	Duyak	Kumaniç	Sinçik
Küsrik Mahallesi	Duykofça	Kuzdi	Suhodol
Lukar Mahallesi	Duykoviç	Liboçi	Suşiçe
Medrepolid Mahallesi	Glaçiç	Malo Kruşeviç	Trestenik
Putoçiste Mahallesi	Gorna Rusic	Milanye	Uğrine
Puyasar Mahallesi	Halde	Mlaş	Ulyar
Virlaçko Mahallesi	Islova	Nakaradar	Uskulonova
Bana	İştitar	Palçiç	Vaynofça
Bgunçi	İvladkofça	Petruştic	Yasenovik
Busine	Jabne	Pomozadin	Yovanistoçi
Dolna Obrinç	Knajerika	Prokovaç	Zoraniçe
Dolna Rusic	Konçul	Raykofça	
Dolova	Kraçiç	Rusinofça	

Kaynakça

A. Arşiv Vesikaları

BOA, TT.d 02 M.
BOA, TT.d 1048.
BOA, TT.d 133.
BOA, TT.d 234.
BOA, MAD.d 16.

B. Araştırma Eserler

ARIKAN Zeki, "Tahrir Defterlerinde Geçen Deyimler", *Osmanlı Araştırmaları*, C. XVI, (1996), ss. 1–13.

AYKUT Nezihi, "Osmanlı İmparatorluğunda Sikke Tecdidleri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, C. XIII, (1987), ss. 269–97.

AYVERDI Ekrem Hakkı, *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri III (Yugoslavya)*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2000.

BELDICEANU Nicoara, *XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Tımar*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Teori Yayınları, 1985.

BILGE Sadık Müfit, "Macaristan'da Osmanlı Hakimeyitinin ve İdari Teşkilatının Kuruluşu Ve Gelişmesi", *OTAM*, C. 11, (2000), ss. 33–81.

DELILBAŞI Melek, Muzaffer ARIKAN, *Suret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001.

EMECEN Feridun M., "Defter-i Köhne: Pirlepe-Kırçova Kesiminin En Eski Timar Defteri (1445-1455)", *Osmanlı Araştırmaları*, C. 43, (2014), ss. 341–474.

———, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300 - 1600)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

———, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", *Tarih ve Sosyoloji Semineri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990.

HADZIBEGIC Hamid, Adem HANDZIC, Eşref KOVACEVIC, *Oblast Brankovica Opsirni Katastarski Popis iz 1455 Godine II*, Sarejevu: Orijentalni Institut u Sarajevu, 1972.

HINZ Walther, *İslâm'da Ölçü Sistemleri*, çev. Sevim Acar, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990.

İNALCIK Halil, "Köy, Köylü ve İmparatorluk", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2009.

———, "Mehmed II", *Kuruluş Dönemi (1302 - 1481) Osmanlı Sultanları*, Istanbul: İSAM Yayınları, 2015, ss. 181–226.

———, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, ed. Halil İnalcık, Donald Quataert, Istanbul: Eren Yayıncılık, 2000.

———, *Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, II. Baskı., Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987.

İNBAŞI Mehmet, "Makedonya'da Bir Türk Şehri: Üsküp (XV-XVI'ncı Yüzyıllar)", *XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkanlar ve Balkan Tarihi On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi Bildirileri*, İstanbul: Genelkurmay Basımevi, 2012, ss. 157–76.

———, *Osmanlı İdaresinde Üsküb Kazası (1455-1569)*, Atatürk Üniversitesi, 1995.

KIEL Machiel, "Priştine", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 2007, C. 34, ss. 346–48.

KONUK Neval, Mehmet Zeki İBRAHIMGIL, *Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2006.

OSMANLI ARŞIVI DAIRE BAŞKANLIĞI, *167 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937 - 1530) II*, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2004.

ÖZ Mehmet, "Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler", *Osmanlılarda Bilgi ve İstatistik*, ed. Halil İnalcık, Şevket Pamuk, Ankara: DİE Yayınları, 2000, ss. 17–32.

ÖZTÜRK Necdet, *Mevlânâ Mehmed Neşrî Cihânnümâ*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013.

SELÇUK Hava, *Osmanlı İdaresinde Priştine*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2016.

TAŞKIN Ünal, *Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri*, Fırat Üniversiyesi, 2005.